

Spreken over de Triniteit

Jan Proos

Dit materiaal is onderdeel van het compendium christelijk leraarschap dat samengesteld is door het lectoraat Christelijk leraarschap van Driestar hogeschool. Zie ook www.christelijkleraarschap.nl.

Samenvatting	Artikel over Augustinus' bespreking van het onderwerp Triniteit en het feit dat wij geschapen zijn naar het beeld van God. Het artikel laat zien dat moeilijke onderwerpen niet geschuwd hoeven te worden.
Bronvermelding	Proos, J.P. (2010) Spreken over de Triniteit. In: Aan de slag met Augustinus, Bronnen van inspiratie - deel 2 (pp. 96-99) Gouda: Lectoraat Onderwijs & Identiteit
Thema *	Inspiratiebronnen
Gebruik **	Hart
Plaatsingsdatum	2010
Gerelateerde artikelen	n.v.t.
Trefwoorden	Omgaan met reacties, dogmatische onderwerpen, drie-eenheid

* In het compendium wordt al het materiaal verdeeld over de acht thema's van christelijk leraarschap: *onderwijs, inspiratiebronnen, leraar, leerling, leerstof, didactiek, schoolteam, leidinggevend*.

** Het materiaal kan gebruikt worden als onderbouwing en visievorming (*hoofd*), bezinning en reflectie (*hart*) of biedt concrete handreikingen en voorbeelden (*handen*).

Tekst 25 Spreken over de Triniteit

Spreken over dogmatische onderwerpen is meestal niet erg geliefd. Het is vaak moeilijk te begrijpen en het is niet zo praktisch. Augustinus is op de hoogte van die bezwaren (dat zien we aan het eind van de preek) en hij heeft er tegenop gezien om een dogmatisch onderwerp aan de orde te stellen. Maar toch durft hij het aan om te preken over de Triniteit en dat wij geschapen zijn naar het beeld van God. Zijn bijna zoekende uitleg, waarbij telkens mogelijke reacties van zijn hoorders worden verwerkt, doet heel hedendaags aan. Deze tekst kan tot bezinning leiden over hoe wij als mensen beelddrager van God zijn. Het kan ook aanleiding zijn om te ontdekken dat moeilijke onderwerpen niet geschuwd heven te worden bij het lesgeven.

Spreken over de Triniteit

Laten we eens zien of er in de schepping niets te vinden is, aan de hand waarvan ik aannemelijk kan maken dat het om een drievoud gaat, waarbij we ons de delen wel afzonderlijk kunnen voorstellen hoewel die nooit afzonderlijk werkzaam zijn. Waar zullen we onze aandacht op richten? Op de hemel? En dan discussiëren over de zon, de maan en de sterren? Op de aarde? En dan misschien discussiëren over de struiken, de bomen en de dieren, waar de aarde vol van is? Of zullen we spreken over de hemel of de aarde zelf, die alles bevatten wat er in de hemel en op aarde is? Hoe lang blijft u in uw gedachten rondlopen in de schepping? Keer toch terug naar uzelf. Kijk naar uzelf, onderzoek uzelf, analyseer uzelf. U zoekt in de schepping naar drie dingen, die wel afzonderlijk voorstelbaar zijn maar nooit afzonderlijk werkzaam. Als u in de schepping zoekt, zoek dan eerst in uzelf. Bent u zelf geen schepsel? U bent op zoek naar iets om daarmee een vergelijking te kunnen maken. Zoekt u dat bij de dieren? Bedenk wel: toen u iets zocht om mee te kunnen vergelijken, had u het over God. U had het over de onuitsprekelijke majesteit van de Drie-eenheid. En omdat u tekortschoot op het gebied van het goddelijke, en met gepaste nederigheid uw zwakheid hebt erkend, bent u op het gebied van de mens terechtgekomen. Daar hoort uw analyse thuis. Zoekt u het bij de dieren? Bij de zon? Bij de sterren? Welke van deze schepselen is gemaakt naar het beeld en de gelijkenis van God? Als u in uzelf zoekt, zoekt u iets dat veel vertrouwder en

veel beter is. Het is immers de mens, die door God gemaakt is naar zijn beeld en gelijkenis.

Zoek in uzelf, en kijk of het beeld in uzelf van de Drie-eenheid u op het spoor kan brengen van de Drie-eenheid zelf. Wat voor soort beeld is dat? Een beeld dat ver af is komen te staan van het origineel. Maar ook zo'n beeld is een gelijkenis. Geen gelijkenis zoals bij een zoon die sprekend op zijn vader lijkt. Want het beeld van uzelf in uw zoon is niet hetzelfde als het beeld van uzelf in de spiegel. Er is een groot verschil. Het beeld van u in uw zoon bent uzelf, want uw zoon is van nature wat u zelf bent. In zijn wezen is hij wat u bent, als persoon is hij iemand anders. De mens is dus geen beeld zoals de eniggeboren Zoon, maar hij is gemaakt naar een beeld en naar een gelijkenis (...) Waarom blijft ons denken aards en waarom blijft onze overtuiging steken in halsstarrigheid en ongeloof? Waarom twijfelt u bij de onuitsprekelijke goddelijke majesteit aan dat ene dat u ook in uzelf kunt vinden? Nu komt het. Hier is mijn vraag: als mens hebt u toch een geheugen? Als u geen geheugen hebt, hoe kunt u dan onthouden wat ik zeg? Maar misschien bent u al vergeten wat ik net heb gezegd. Zelfs het woord 'gezegd', twee simpele lettergrepen, kunt u alleen maar door uw geheugen onthouden. Hoe zou u anders weten dat het er twee zijn, als u bij het horen van de tweede de eerste was vergeten? Waarom hier nog langer bij stilstaan? Waarom houdt dit mij zo bezig? Waarom voel ik die drang om u te overtuigen? Het is toch volkomen duidelijk: u hebt een geheugen.

Nu mijn tweede vraag: hebt u een verstand? "Jazeker," antwoordt u. Want als u geen geheugen had, zou u niet onthouden wat ik heb gezegd. En als u geen verstand had, zou u niet kunnen begrijpen wat u hebt onthouden. Verstand hebt u dus ook. U haalt uw verstand erbij, bij wat u van binnen onthoudt en dan ziet u het. En door het zien komt u tot kennis, zodat men kan zeggen dat u weet.

Mijn derde vraag. U hebt een geheugen, waarmee u onthoudt wat er wordt gezegd. En u hebt een verstand, waarmee u begrijpt wat u onthoudt. Nu vraag ik u over deze twee dingen: wilde u onthouden en begrijpen? "Jazeker wilde ik dat," antwoordt u. U hebt dus een wil. Dat is het drievoud dat ik beloofd had te zeggen tot uw oren en uw geest. Drie dingen die in u zijn. U kunt ze wel achter elkaar opsommen, maar niet van elkaar scheiden, die drie: geheugen, verstand en wil. Ik herhaal: bedenk dat deze drie afzonderlijk uit te spreken zijn, maar niet afzonderlijk werkzaam zijn.

De Heer zal ons bijstaan en ik zie dat Hij dat al doet. Uit het feit dat u me begrijpt, maak ik op dat Hij ons al bijstaat. Want uit uw bijval blijkt hoe goed u me nu al hebt begrepen en ik neem aan dat Hij u zal blijven helpen totdat u alles begrijpt. Ik heb beloofd drie dingen te noemen die afzonderlijk voor te stellen zijn maar niet afzonderlijk werkzaam zijn. Kijk, ik wist niet wat er in u omging. U heeft het mij laten zien door het woord geheugen uit te spreken. Dit woord, dat geluid, die klank legde de weg af van uw geest naar mijn oren. Want dat geheugen overdacht u in stilte, u sprak het niet uit. Het was in u, maar het had mij nog niet bereikt. En om te bereiken dat wat er in u was, bij mij terecht zou komen, sprak u het woord uit waar het omging: geheugen. Ik hoorde het, ik hoorde de drie lettergrepen van het woord 'ge-heu-gen'. Het woord bestaat uit drie lettergrepen. Het wordt verklankt en als die klanken mijn oren bereiken, laten ze een indruk achter in mijn geest. Wat geklonken heeft, is voorbij, vandaar dat het een indruk is. Maar de indruk is blijvend.

Nu het volgende. Wanneer u het woord geheugen uitspreekt, weet u natuurlijk dat dit alleen betrekking kan hebben op het geheugen. Want die twee andere vermogens heten anders. Het één heet verstand, en niet geheugen; het andere heet wil, en niet geheugen. Maar het eerste heet geheugen. Op welke vermogens hebt u nu een beroep gedaan om dit woord uit te spreken en die drie lettergrepen te vormen? Het woord, waarmee uitsluitend het geheugen wordt aangeduid, is door samenwerking van drie vermogens in u ontstaan: door het geheugen (om wat u zegt te onthouden), door het verstand (om wat u onthoudt te begrijpen) en door de wil (om wat u begrijpt uit te spreken). Dank aan de Heer onze God. Hij heeft ons geholpen, zowel mij als u.

Ik moet u bekennen, geliefde broeders en zusters, dat ik erg huiverig was toen ik me voornam om dit met u te bespreken en onder uw aandacht te brengen. Want ik was bang dat als ik degenen die vlot van begrip zijn, zou boeien, degenen die trager van begrip zijn, erg zou vervelen. Maar nu zie ik dat u door aandachtig luisteren en snel tot begrip te komen, mijn woorden niet alleen hebt verstaan, maar ook al steeds vooruitliep op wat ik wilde zeggen. De Heer zij dank.

Vragen:

1. Hoe kun je de opstelling van Augustinus ten opzichte van zijn hoorders in de bespreking van dit onderwerp het best omschrijven?

2. De Drie-eenheid wordt vaak als een niet te bevatten leerstuk gezien. Toch doet Augustinus een poging om het duidelijker te maken voor de hoorders. In hoeverre moet je dit leerstuk willen uitleggen? Wat zou het belang hiervan zijn?
3. "Een mens geschapen naar Gods beeld? Dat is niet meer te merken!" Hoe pareert Augustinus deze mogelijke kritiek van zijn hoorders?
4. Welke reacties van het publiek op deze preek kom je tegen in de tekst? Hoe komen deze reacties op Augustinus over?
5. Augustinus merkt tot zijn vreugde dat hij bijval krijgt van zijn hoorders. In hoeverre moet een leerkracht zoeken naar (positieve) reacties van zijn leerlingen? Zijn ze belangrijk voor hem?
6. Augustinus maakt zijn hoorders bekend dat hij er erg tegenop zag deze preek te houden, maar dat het uiteindelijk toch meeviel. Zijn er voorbeelden in ons lesgeven dat we voor een moeilijke opdracht stonden en dat het enorm meeviel? Wat doet dat met ons als lesgever?